

**Medicina in nuce sive idea compendii portatilis medici ... / praeside
Burcardo Davide Maucharto ... proposita abs Ludovico Theophilo Gmelino
... D. XX. April. MDCCXXXVII.**

Contributors

Mauchart, Burchard David, 1696-1751.
Gmelin, Ludwig Theophilis.

Publication/Creation

Tubingae : Aere Sigmundiano, [1737]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bx8r8vda>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

MEDICINA IN NUCE .

SIVE

IDEA COMPENDII PORTATILIS MEDICI.

PRÆSIDE

BURCARDO DAVIDE
MAUCHARTO,

PROF. MED. ORD. PRIMARIO, CONSIL.
ET ARCH. WIRT.

PRO LICENTIA

HONORES ET PRIVILEGIA DOCTORALIA

LEGITIME CAPESSENDI

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI PROPOSITA

ABS

LUDOVICO THEOPHILO GMELINO, *Marbacensi.*

D. XX. APRIL. MDCCLXXXVII.

TUBINGÆ, ÆRE SIGMUNDIANO.

MEDICINA
IN VIUCE

SIVE

IDEA COMPLETA
PORTATILLIS MEDICIS

PRÆLUDIA

BURCARDO DAVIDE
MAUCHARTO

TR. MED. ORD. PRIMARIO, CONS.
ET ARCH. WERT.

PRO LICENTIA

HONORES ET PRIVILEGIA DOCTORALIA
LEGITIME CAPESSENT
PROMPTO EXAMINIS EXAMINI PROMPTA

ASS.

LEONICO THEOPHILUS GILBERTUS, M.D.
D. XX. APRILIS MDCCLXXV.

Σ.

Θ.

Itam esse brevem, artem vero longam, effatum est hippocraticum lippis atque tonsoribus aque notissimum, ac ad lapidem lydium rationis & experientia probatissimum. Artem vero medicam nostro aeo longiorem adhuc & operosiorum evadere quivis agnoscat facile, qui tot ab Hippocratis tempore in foro physico-medico accessiones memori revolvit mente: qui luxuriantem presentis seculi genium attendit, tanta de Medico requirentem non ad esse modo, sed & ad melius esse: quique tristem respicit necessitatem, qua corticem nimis diu lambere & tantundem fere in clave ad medicinam inveniendam, quam ipsa scientia & arte consequendis desudare cogimur. Cum vero neque declinans magis magisque vita nostra periodus, neque vel ingenii, vel fortune rationes indulgeant omnibus diffusam ejusmodi medicam eruditionem, tanto magis ad primum medicina scopum attendere animum, ac, recisis comptula medicina phaleris atque parergis ad ἔργον primario respicere oportebit. Quamobrem eo lubentior assurgere monitis volui, quae in publicis subinde disputationibus audivi, ut ne themata inauguralia medica meris, vel à potiori saltem, philosophicis implicentur tricis; sed tale potius seligendum reputavi pensum, quo proximus à subselliis academicis ad aegrorum lectos stabilietur transitus, & solidum theoria cum praxi connubium celebretur. Itaque specimen quoddam suppeditabo compendii medico-practici, quo mediante, uno quasi obtutu, quid circa singulos affectus praternaturales sciendum sit & agendum perspiciat medicus, & novitius maxime Practicus

in promptu habeat tot & tam varia morborum phenomena atque remedia, in illis præcipue casibus, ubi juxta phrasin Alexandri Magni, lenta remedia & segnes experiri medicos nolunt, vel non debent agroti. Institutum hocce versatioribus emendandum Practicis, junioribus vero imitandum, & in præsentì palestra disputatoria benevole excutiendum decenter commendo.

Quantum differat theoria affectuum p. n. generalis ab individuali hujus vel illius personæ therapia non veterani magis declararunt ingenue medici, ac novitii tota adhuc die experiuntur Machaones, commune cum chirurgis subeuntes fatum, qui operationibus suis per quamplurima in cadaveribus tentamina strenue defuncti, & manus denique vivis inferentes corporibus maximum nihilominus offendunt discrimen inter operationes in vivo & mortuo institutas subiecto.

Quemadmodum enim heic ægrorum gemitus, preces, renisus, opprobria, cruentatio, excrementorum foeda conspurcatio, deliquia, convulsiones, mortis metus, adstantium intempestiva misericordia &c. chirurgorum circulos sub operatione vivorum facile possunt turbare; ita plus una subest ratio, cur *Democedes* Crotoniensis, coryphæus medicæ illius scholæ, quæsitus: Quisnam verus esset, & qui omne punctum ferret Medicus? respondit: qui ingressus ad ægrum animo non turbetur. Loco plurimorum in hanc rem exemplorum allegare juvabit, quæ celeberr. quondam noster *Lentilius* in suo habet libello, cui tabulæ consultatoriæ fecit nomen. Ingenue non minus ac festive dicta veniam exscriptionis invenient facile:

Scilicet, inquit Is, longe est alia res *individua* curare, quam *homines*: longe aliud è collegio practico Præceptoris hominem absentem, quam è penu confirmati judicii hunc hominem præsentem & gementem &c. Novi ego hominem in ista cute mea, qui sibi non videbatur mediocriter tum eruditus, quum praxin adgredere-
tur, imo practicos quosdam veteranos, si qui clinicorum ipsis negotium facefferent, clam ridebat, ita secum cogitando: Si tibi talis æger curandus obtingeret, longe tu alia & salubriori methodo proce-

procedere velles. Dum autem ipse cœpisset operari, vah, quam ubique hærebat aqua, & quantum erat, quod ipse se nescire tum demum deprehendebat! Oracula sua practica si rogatum iret, pythia quidem respondit, v. gr. in malignis febribus esse præmittenda universalia, hinc alexipharmacis primum volatilioribus, postea fixis insistendum, præscribenda hæc vel illa, pro fallenda siti decocta, julebos, emulsiones, hoc in augmento, illud in statu, aliud in declinatione faciendum: Sin autem in ipso demum morbi statu, re fere conclamata, ad deliros, phreneticos, singultientes, exanthematis obsitos, anginosos, convulsos, stragula permerdantes, medicamenta averfantes, vocaretur, quid ipsi tunc secundum illam eleganter & concinne præscriptam methodum erat primo agendum? Ubi manebant universalia? ubi ista volatilia? ubi in summe refractariis & nil nisi gelidam suspirantibus decocta, emulsa, julebi? Præterea dum ægrotus clamabat: da potum! dum uxor, medere singultui: dum affinis, siste dolorem: dum compater, præbe sudoriferum: dum cognatus da vinum, ut cor confortetur: dum alii, balneatores, mulieres, amiculi &c. Scribe hoc vel istud, quod vicino meo, re nulla juvante, in eodem affectu gravissime decumbenti salutare fuit: & quæ sexcenta sunt alia, quid tunc ageret? Emoriar, ni vel centies optavit: O si aliam, quamvis vilio-rem, quam periculosissimam & plane conjecturalem artem didicissem!

Operæ igitur pretium fecisse videntur jure meritoque, qui filium obtulerunt ariadnæum, quo duce novitii medici ex hoc labyrintho se valeant extricare. Tria vero maxime negotium facessere solent. 1.) Examen exquisitum phænomenorum ad præsentem casum facientium, quæ diagnosi, prognosis & pathologiæ fundamenta ponant. 2.) Prompta auxiliorum inventio & prudens selectus. 3.) Judiciosa cautelarum practicarum applicatio:

Optime meriti sunt imprimis circa primum articulum jam olim Jul. Cæsar *Claudinus*, Profess. Med. Bononiens. tractatu de ingressu ad infirmos & supra laudatus Ros. *Lentilius* in sua tabula consultatoria medica. Uterque pro fundamento ponere videtur Hippocratis in Lib. de affectionibus monitum, quod ita se habet: Cum ad ægrotum veneris, interrogare oportet, quæ pa-

tiatur & ex qua causa, & quot jam diebus, & an venter secedat & quo victu utatur?

Quis autem non videt prima hæc examinis clinici stamina vel amplissime diduci, vel obtorto collo quam plurimas adhuc maximeque necessarias quæstiones ad enarratam classem trahi oportere? Unde quaternionem hippocraticum ad septuaginta quinque adauget quæstiones Lentilius, non omnibus quidem promiscue proponendas ægrotis.

Meum jam non est, quæ tanti viri ingeniosa tradiderunt, vel recoquere, vel cribrare, aut supra illos sapere videri. Abundet per me suo quilibet sensu. Paucis saltem adornabo methodum examinandi ægros & explorandi p. n. les affectus longe facillimam, & tamen exquisitam nihilominus.

Omnium primo igitur, *Quis patiatur?* quærendo, eruuntur, juxta medicorum sic dictas res naturales, sexus, ætas, temperamentum, idiosyncrasia, consuetudo, dispositio hæreditaria.

Quid patiatur? In promptu est idea divisionis morborum: intemperiei, conformationis, compositionis & solutæ unitatis; nec non triplicis symptomatum generis in læsa facultate animali, vitali & naturali, eisque vel imminutis, vel abolitis, vel depravatis: secundo in qualitatibus mutatis: ac denique in excretis & retentis.

Ubi patiatur? Respicit subjectum morbi, quin & subinde simul causæ, partem affectam vel idiopathice, vel sympathice: an morbus sit universalis, vel particularis? externus l. internus? congruus l. non congruus? an unus & simplex, l. plures & complicati? an distinctus, aut connexi?

Quando patiatur & quamdiu & quomodo? Involvit differentias morborum accidentales, ratione extensionis & intensiois. An morbus fiens, recens, factus, in principio, l. augmento, l. statu & *ἀκμῆ*, l. declinatione? an chronicus, l. acutus, an ordinatus, periodicus, l. erraticus, l. continuus, l. intermittens? an vernus, æstivus, autumnalis, hyemalis? an circa solstitia, æquinoctia, phasés lunæ? an diurnus, l. nocturnus? an magnus, gravis, l. parvus? an benignus, l. malignus?

Cur patiatur? quæstio in amplissimum causarum morbificarum se diffundit campum, & sic revocat huc ex parte, quas statim in limine sub titulo rerum naturalium perstrinximus, causas antecedentes, quæ alias προηγμέναυ audiunt, quæ præviã quandam dispositionem important ad præsentem morbum.

Tum vero causæ occasionales, s. προκαταρκτικά juxta medicorum res non naturales expenduntur: scil. somnus & vigiliã, aër, cibus & potus, excreta & retenta, animi pathemata, motus & quies, quorsum spectant quoque vitæ genus & clima. Causæ tandem præternaturales, quin & supranaturales, morbificæ claudunt agmen. Quæ omnes ac singulæ respectu substantiæ, temporis, ordinis, originis &c. vel sunt spirituosæ, l. humorosæ, l. solidæ, hæque vel animatæ, l. inanimatæ, l. antecedentes remotæ & mediata, l. proximæ & immediatæ: vel externæ, l. internæ: vel communes, l. propriæ, l. epidemicæ, l. endemiæ, l. sporadicæ, l. contagiosæ &c.

Possent hæc jam facili negotio amplissime illustrari, nisi temporis & instituti vetaret ratio. Paucissima ergo quædam modo adducam exempla. Occasione quæstionis primæ, ad ætatem, sibi statim ob oculos ponit medicus catalogum morborum certæ periodo ætatis potissimum adstrictorum e. g. infantilium, mox, vel brevi à partu familiarium, e. g. tumoris mammillarum, frænuli crassioris l. restrictioris, nec non ranulæ linguæ: imperforationis urethræ & ani: labii leporini: hæmonhagiæ umbilicalis, nævorum, torminum, vomitus, icteri, ophthalmiæ, singultus, tussis, pavorum in somno, convulsionum. Atque sic deducitur in ulterius examen, an hic vel ille morbus sit connatus, an adscititius? ex imaginatione prava, vel diætã & constitutione matris, dum utero gereret, morbifica? an vitio nutricis, in usum rerum sex nonnaturalium excedentis? an culpa pultis nimium spissæ, aciescentis, aut farinæ, ei inservientis in loco humido & frigido aservatæ: aut ex adstringentium, cerussæ præsertim, ad inguina, pudenda & alas perniciosissima inspersione? aut regionis epigastricæ & fontanellæ incauta denudatione ac refrigeratione: aut dulcium, saccharatorum nimio infarctu?

In progressu ætatis hujus infantilis atque puerilis supervenire solent

solent phænomena dentitionis, crustæ lacteæ, achorum, scabiei, verminationis, morbillorum, variolarum &c. Quemadmodum ergo nonnulli sunt certæ ætati l. proprii. l. congrui morbi, ita si occurrant apud ejusmodi ægros phænomena morbosa, ad illos quoque statim advertit animum medicus, probe tamen memor, nulli ætati à quamplurimis morbis privilegium & exceptionem competere.

Si porro distinctionem! sexus attenderit, & maxime in feminino ad menstruationis fluxusque lochialis anomalias atque morbos hystericos, ob quæ scil. mulier omnem morbum bis patitur dicitur, in quocunque respexerit affectu, morbum deprehendet l. primario, l. secundario, l. concomitanter sæpissime illis deberi ataxiis.

Sed plura desino. Ex hoc enim paradiigmate reliquas quæstiones, ad rhombum facientes inveniet facile proprio Marte sagax medicus. Interim tamen haud raro crucem medico figunt ægri impotentia loquendi l. infantilis, l. morbosa: morositas, maligna l. simulatio, l. dissimulatio morborum, imaginatio, oscitantia, stupiditas, imo & radicata vulgi opinio & nimia uromantiæ fiducia. Sicut enim apud Gallos turpissimum habetur vitium in forma, si medicus cuicunque ægroto pulsum tangere neglexerit; ita inter Germanos, nostris præcipue in regionibus, urinæ inspectionem & dijudicationem proram medicinæ ac puppim reputant, nec aliud subinde phænomenon medico narrant, quin rogati revelare volunt; scilicet Dominum Doctorem ex urina divinaturum prætendunt facile omnia.

Lupum tunc auribus tenet medicus novitius. Si teneat fortius, & expectationi patientis assurgat, turpiter facile & fallitur & fallit: Si dimittat, & hanc medicastrorum decipulam explodat, ignarum vel superciliosum se præbet vulgo, & vino suo hederam minime suspendit. Medio igitur tutissimus ibit, nec thrafonice nimium pollicendo, nec timide plane nihil moliendo, sed, si opus videatur, exactius urinæ scrutinium physico-medicum suscipiendo, non modo in auxilium vocatis sensibus externis, qui de colore, consistentia, quantitate, odore testentur, sed & per calefactionem, subsidentiam, ponderationem hydrostaticam,

cam, decantationem, filtrationem, evaporationem & novam dehinc aquæ affusionem, per reagentia, destillationem, observationem microscopicam &c. unde scil. quantitas qualitas & proportio elementorum urinæ, nec non heterogeneorum: sanguinis, lactis, puris, seminis, tartari, sabuli, calculorum, vermiculorum, filamentorum, caruncularum & similium, atque sic hujus l. illius morbi & causæ morbificæ præsentia detegatur.

Si cui ad palatum fuerit nova quorundam pathologia animata, quæ cuilibet speciei morbi peculiarem & distinctam insecti speciem per observationes microscopicas liberaliter determinat & adpingit, poterit, mea pace, non urinam modo, sed & sanguinem, sudorem, pus ægrorum ad idem vocare microscopicum examen. Sed vereor ne compendium hoc semioticum inane evadat temporis atque laboris dispendium. Etiam si enim revera talia in diversis morbis observentur diversa animalcula, quis absque confusione, quæso, dignoscet innumeras horum insectorum species, sibi maxima parte tam similium, ut ovum ovo? & quis specifica, sine longa experimentorum ambage, singulæ opponenda insectorum speciei certo confirmabit medicamenta?

Deterior adhuc mihi videtur fors eorum, qui rejectis & alto supercilio despectis omnibus dogmaticorum moliminibus & theoriis, non nisi panaceis & medicamentis inhiant universalibus, quibus, ceu clava Herculis, obvia quævis morborum prosternant monstra, hominemque, si Diis placet, ad nestoreos usque annos evehant salvum & incolumem.

O quam dulcia credulorum somnia! Quam fallaces hominum spes! Quanta thraasonum ludibria! Quam turpes eheu & funestæ crumenimulgorum fallaciæ, quas utinam publico luctu dolendas *Faëtor* ille *Dantiscanus* non effecisset nobis in præsentiarum! Ita scilicet opimæ promissiones illæ in fenum abierunt, imo in funus! Dabitur autem fortassis alio tempore venia & occasio de his liberius differendi atque plenius.

Revertor itaque in viam, atque sic ad nervum thematis mei propius accedo. Sicut enim, quos hæctenus indicavi, examinis clinici fontes nimium generales, & è solis fere institutionum medicarum venis scaturientes videri possent; ita jam erit in rem præ-

sentem descendendum, & brevi primum discursu, dein ipso specimine uno alteroque declarandum, quomodo ad singulorum affectuum explorationem & cognitionem non modo perveniat medicus, sed & totum singulorum morborum *schema theoretico-practicum* in compendio atque sic integram *medicinam in nuce* sibi comparet.

Siquidem jam cardo rei vertitur in eo, ut quaestiones suas digerere & in ordinem redigere, inutiles rescindere, necessarias vero alteram ex alteranectere satagat medicus, neque per saltus ab uno extremo ad alterum *ἀμετάδοως* transfiliat; sed partim cujusque visceris atque partis, p. n. affectorum phaenomena ad normam status sani exigat, partim vero partis affectae connexionem, sive activam, sive passivam cum reliquis partibus eruat, partim denique signa communia & pathognomonica cujuslibet affectus p. n. lis collective sumpta, ad determinandam specialissimam ejus ideam, methodo analytica, formare, atque sic fundamentum simul pathologiae & inprimis aetiologiae jacere, illique & prognosin & therapiam superextruere sciat.

Res per exempla fiet clarior: Si quis se ventriculo laborare conqueratur, quod nostri vaga locutione solent exprimere: *es seye ihnen nicht recht im Maagen!* inquit primo medicus, suppositis jam & praemissis quaestionibus illis generalibus de sexu, aetate &c. supra recensitis, an ventriculus officio suo vel circa appetitum, vel digestionem, vel facultatem suam expultricem & retentricem, fungatur debite? an appetitus sit vel imminutus, l. abolitus, l. auctus, l. depravatus? Num brevi, vel longius a pastu, aut ante pastum, dolor, pressio, strictura, terebratio, ardor, murmura ventriculi, ructus, flatus, se prodant? Ructus num insipidi, inodori, aut acidi, amari, nidorosi &c? an simplices, aut singultiosi? Faciles, an elastici, & quasi immaturi? Qui se habeat contentorum ventriculi consueta per canalem intestinorum propulsio? Num debite viam affectent ad inferiora, aut regurgitent per superiora, vomituque reddantur, & qualia? Mutata, l. non mutata, sola, vel bile, muco, acido pinguibus moleculis & sebaceis concrementis, imo & ipsis intestinorum faecibus, vermibus vel aliis inquinata insolitis, aut constantia? &c. An alvus libera? Quae fecum alvinarum in quanto & quali conditio? Nausea num ad certum sit determinata obje-

objectum, e. g. carnes, vinum? an vaga? Vomitus num faciles, è gula, ventriculo, duodeno? vel laboriosi, & aliis adhuc sociati symptomatibus? an diu & perpetuo duraverit, vel in herba adhuc sit malum? an periodicum?

Si jam hoc examine morbus innotescat, nausea, vomituritio, ipsis subinde vomitibus stipatae, habebitur *lò formale* ac diagnosis morbi. Cum vero non, nisi sublata causa, tollatur effectus, ita nunc progredi oportet ad *lò causale*, & reliquas, in limine hujus dissertatiunculæ laudatas percurrere quæstiones: Et primo quidem *rerum nonnaturalium* classes: Num errores in diætâ & regimine præcesserint, vel actu jungantur adhuc? an frigus incaute admissum regioni ventriculi? an cibi dyspepti, flatulenti, aut laudabilium quoque nimia farrago & copia fuerint ingurgitatae! an similis error in potu commissus, affatim hausta æstivo tempore gelida: vel minerali quadam aqua copiosius atque diutius potata: aut cerevisia recenti, feculenta, musto fermentante, acescente bibitis? aut potius vini & spirituosorum excessu. Apud nostros enim verissimum est Dni. Præsidis B. Parentis, Physici quondam in urbe mea natali celebris, dicterium? *In dem Würtemberger Land versauften 99. im Wein, bis einer im Neccar.*

Porro num excretionibus consuetæ: mucinarium, hæmorrhoidum, hæmorrhagiæ narium, mensium rite procedant, l. suppressæ sint? An strenue pugnatum sit in castris veneris? an femina sit gravida, & sic ventriculus partim à mensibus retentis, partim vero, imprimis ad ultimum, à mole prementis uteri gravetur?

Incidit hac occasione binum sympathiæ rarioris exemplum: Alterum quod de Professore quodam Altorfino narratur, nauseante & vomente, loco uxoris gravidæ, per maximum hujus gestationis tempus: Alterum personæ cujusdam Stuttgardiensis, quæ vim cathartici, abs conjuge, clam quoque, assumpti, nolens volens experta est & ipsa, liberali satis effectû.

Num venæsectiones & purgationes, semestres, æquinoctiales non sint omissæ? graves animi præcesserint affectus: excandescencia, consternatio, mœror, averfatio & concepta ex ingrato, fœdo fœtidove objecto nausea? Et denique pro complemento rerum

sex nonnaturalium, an motus corporis l. defectu peccaverit, l. excessu? Certe qui vitam agunt sedentariam spiritusque animales à culina corporis jugiter avocant ad studia & per lucubrationes nimias dissipant, maximè statim à pastu: aut qui per decursum curæ acicularum, jusculorum medicatorum, vel alius potus liberalioris medicati debitum corporis motum negligunt, inter alia, frequenter etiam nauseas & vomitus sibi concitant. E contrario autem motus nimius, contentiosus, it. in rheda, navi quamplurimis etiam solet ventriculum subvertere.

Quæ denique supersunt causæ & remotæ & proximæ è censu rerum praternaturalium, poterunt eodem, quem ab initio commendavi, ordine, atque sic eadem opera simul subjectum causæ indagari, atque primo dispici, an & quis *intemperiei* adsit *morbis*, vel immineat? Cacochymia pituitosa, biliosa, acida, nidorosa? an febrilia concurrant symptomata; intermittentis l. continuæ acutæ, malignæ febris? inflammationis in fieri, l. facta? vel resolvendæ insensibiliter, l. in suppurationem & abscessum abituræ, l. in callosam aut scirrhosam duritiem terminandæ, l. in gangrænam & sphacelum transituræ. Num variolæ l. morbilli immineant?

Inter *morbos conformationis* dispicitur, annon externa quædam labes & affectio ventriculi manifestetur: inflatio, durities, pressio, irritatio à cartilagine xyphoidea, coarctatio à mole abdominis ascitica, tympanitica, l. hepatis, omenti, coli scirrhusa: abscessu tumore &c. integumentorum regionis epigastricæ. An fortasse contractus nimium & corrugatus in subjecto debili, exhausto, hectico, aut aliâs? an circa pylorum p. n. lis angustia, compressio, infarctus, tumor? vel & in ipso ventriculi cavo? an venarum gastricarum nimia repletio, varicosa quasi, tensiva, gravativa, imo hinc consequens *ἀσφόρωσις*? vel num potius *διαίρεσις*, erosio, perforatio à venenis causticis, purgantibus, emeticis aliisque medicamentis drastis, l. inepte præparatis, mercurialibus, antimoniatis, venereis &c. intentetur, & denique *morbis soluta unitatis*, vulnus, perforatio, crepatura, exulceratio, l. à causis ejusmodi internis, l. externis, ictu, contusione & vulnerante quocunque instrumento sit inductus?

Ad *morbos compositionis*, in connexione vitiata, attendenti haud ingrati fore puto recensitionem singularis cujusdam observationis anatomico-practicæ, abs Dn. Præsidente factæ, in viro quodam Stuttgardienfi, qui nauseis vomitibusque matutinis, aut aliâs jejuno existente ventriculo, diu vexatus, quamprimum vero comedisset, statim liberatus, nec ullo remedio melius citiusque fuit adjutus, donec tandem ab hac molestia plene solutus per aliquot manserit annos, diemque obiisset ex alio morbo supremum. Sectione dehinc (cui interfuit etiam Exc. D. Arch. Seegerus) deprehensum est omentum medium ruptum, laciniâ superiore ventriculo reliquisque partibus naturaliter adhærente, inferiore vero in inguen detracta & ibidem in annulo muscoli obliqui externi incarcerata, sicque herniam efficiente inguinalem & omentalem. Ita stimuli ad nauseas atque vomitus manifeste se prodidit causa: vellicatio scil. & tractio versus inferiora ex omento inguini infixio, tanto efficaciores, quo ventriculus fuit depletior in jejunio & sic ejus subsidencia, contractio atque corrugatio majores, & vice versa, donec vinculum hoc omentale & chorda tensa crepuerit denique, ac cessante tensionis causa cessaverit etiam molestæ tractionis & irritationis effectus,

Haftenus enarrata specimina stiterunt à potiori *affectum ventriculi idiopathicum*, atque *subjectum morbi & causa* coincidens in eodem ventriculo. Sed quemadmodum nonnullas jamjam prælibavimus l. vicinas, l. remotiores à ventriculi confiniis causas, ita tanto magis, si haftenus recensitarum causarum nulla in præsentem quadret casum, de reliqua *sympathia & consensu ventriculi* cum capite, pectore, vesicula fellis, liene, utero, intestinis & imprimis etiam renibus sollicitum decet esse medicum.

Scilicet actionem in distans exercent & è longinquo ventriculum feriunt ac ad nauseas vomitusque stimulant vulnera, concussiones, ictus graviores capitis, oculorum, tussis vehementior ferina, calculi vesicæ felleæ, malum hypochondriacum, hysteri-cum, passio iliaca, colica, dysenteria, nephritis.

Sufficere hæc mihi videntur ad illustrandam examinis clinici, s. explorationis morborum exquisitiore ideam, ut sic ulterioribus supersedeam exemplis & jam inoffenso pede transeam ad ipsam compendii practici structuram. Quale debeat esse illud in limine jam

ex parte est indigitatum. Scilicet in summa, solo unius paginae obtutu sistere debet ea, quæ circa quemlibet affectum tam scire, quam agere oportet medicum, adeoque primo historiam morbi per phænomena antecedanea, constituentia & concomitantia, sicque ætiologiam, diagnosin atque prognosin, quæ primam paginae columnam absolvant: tum vero quid practice sit agendum per indicationes, indicata, materiam indicatorum, specifica, cautelas practicas altera paginae complectitur columna.

Siquidem vero & compendii notio & arctiores unice paginae limites stylum præcipiunt maxime laconicum; ita non nisi essentialia & maximè necessaria possunt delineari, & summis quasi digitis monstrari saltem, quæ tamen abunde sufficiunt ad sublevandam neo - practici memoriam, & acuendum in diagnosi, prognosi, ætiologia, subjecto morbi & causæ, ac denique individuali therapia eruendis iudicium.

Primam itaque lineam ducet *affectus nomen & synonymia*, latino & germanico idiomate. Dehinc subsequetur statim, sub titulo *Differentia*, tam specifica ab aliis congeneribus affectibus differentia, quam ipsa variarum hujus ejusdemque affectus specierum enumeratio.

Sed movebo fortasse lectori stomachum, quod definitionem sicco transiverim pede, quæ tamen omnium primo exhibita diagnosin affectus & ipsam differentiam specificam, tanquam cardinalia bina momenta, omnium rectissime videri posset subministratura; sed cum hæc ipsa partim subinde sit superflua & ipsa notio e. g. vomitus, cephalalgia, ophthalmia & quamplurimorum aliorum affectum per se pateat, & de cetero ad rem parum faciat, si pro genere definitionis constituendo, determinaverim, an hic affectus l. morbi, l. causæ morbificæ, l. symptomatis nomine veniat? partim vero implicite contineatur sub titulo differentia & phænomenorum constituentium, per consequens facile hinc possit elici: partim denique nimium suffuraretur angustioris loci spatium: illam omitti, l. saltem non ubique addi consultius duxi.

Ad *phenomena* igitur affectuum progredior, per ea intelligendo omnia ea, quæ in corpore nostro, vel in respectu ad illud, secundum, vel præter naturam observantur, in sensus incurrentia,
quibus

quibus aliqua postmodum stabiliri queat sententia, quis sit affectus, quænam pars affecta & quomodo, è quibus causis & quid hinc sit vel metuendum, l. sperandum?

Sub *phanomenis antecedentibus* complector omnes illas s. remotas, s. proximas, s. immediatas, s. continentes, dictas causas, quæ l. succedendi tempore, l. causandi ordine ipsum antecedunt morbum, s. dispositive, s. excitative & occasionaliter, s. directe & primario.

Per *phanomena constituentia* intelligo ea, quæ ipsum constituunt affectum p. n.lem, quibus positus hic l. ille ponitur morbus & ab alio discriminatur; quæque collective sumpta proprium quasi quarti modi logicorum, aut signa medicorum pathognomonica constituent. Phænomena vero concomitantia, sunt, quæ essentiam quidem morbi præcise non respiciunt, ut plurimum tamen conjungi solent. Sub utraque hac classe militant superius jam laudatæ morborum & symptomatum divisiones ac differentiæ. Si plurimorum symptomatum concurrat farrago, poterit, pro juvanda memoria, & is servari in eorundem exploratione ac recensione ordo, ut per tres ventres, supremum medium, infimum, & singulas eorundem partes nobiliores, dein & per artus obvia percurrantur phænomena; Atque sic fundatur diagnosi.

Phænomena consequentia, l. succedanea voco, quæ præsentem affectum consequuntur & se referunt l. ad tempora morborum, principium, augmentum, statum, declinationem, l. cruditatem & coctionem, l. crisin, l. aliorum morborum successiones, l. tempus & modum evadendi & moriendi, l. recidivas & damna permanentia: Quorsum referri adhuc possunt juvantia & nocentia atque observationes practicæ in demortuorum sectionibus factæ. Hæcque prognosin stabiliunt.

Ad *therapiam* nunc perrecturus, cur disertam, juxta pathologiæ præcepta, morbi, subjecti morbi & causæ, nec non ipsarum causarum, mentionem haud faciam, è supra dictis facile arguet benevolus lector. Augent scil. hæc numerum potius, quam rem, latentque non adeo obscure in ipsis tabulæ præmissis, sub ipso phænomenorum schemate, Neque vero in ipsa therapia prolixiore apparatu per amplissimam indicantium, morbi, subjecti, causæ morbi-

morbificæ, symptomatis urgentis, virium, naturæ, quin & coindicantium atque contraindicantium seriem luxuriari l. oportet, l. convenit: Sed ad ipsas potius indicationes & indicata properandum videtur, quæ triplici è fonte, pharmaceutico, chirurgico, diætetico, remedia suppeditent idonea atque sufficientia, imprimis sic dicta specifica, multiplici usu probata, subjunctis l. inspersis, pro confirmanda methodo medendi, cautelis practicis.

Si ad calcem pagina supersit spatium, poterunt *optimi* quivis *authores*, qui l. integris tractatibus, l. disputationibus singulos excuserunt sedulo affectus, allegari, ut ex illis reliqua supplere possit medicus, plenioris desiderans explanationem.

Eximium ejusmodi *compendii usum* non est quod multis evaham laudibus. Vino vendibili suspensa hedera opus non est. Faciant potius ipsi medicinæ studiosi atque Practici hujus instituti periculum, & ad rem præsentem applicent, tumque fateantur ingenue, an ipsis aliquem in medicina l. discenda, l. facienda, quin & docenda præstiterit usum? Immo, quod magis est, corrigant, mutant, adaugeant sub quotidiana meditatione ac praxi, ubi nos l. de fecisse, l. erravisse videbimur, & in præsentiarum sua nobiscum benevole communicent dubia, ut, si quando integrum ejusmodi compendium typis permiserit Dn. Præses, typum jam habeat & normam exquisitiorem.

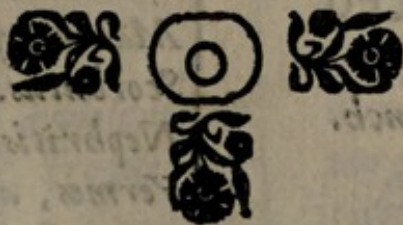
Si *methodus & ordo tractationis*, quem inivimus, displiceat, & tramite potius illo incedendum tritissimo videatur, qui ad definitionem, synonymiam, homonymiam, subjectum, differentiam, causas, signa & curationem ex ordine ducit, nostro parum mutato ordine, facili præstabitur opera. Nobis hic arrisit modus, ad imitationem exercitationum pathologico - semioticarum Wedelii, tum & præscindendam prolixitatem & subtilem de punctis controversis disputationem.

Forma denique *externa* hujus *compendii*, ut & portatile reddatur, & in una eademque pagina, paucissimis exceptis prolixioribus affectibus, uno, ut promisi, obtutu, totus habeatur apparatus, poterit longitudine octo circiter æquare pollices; & tres in latitudine, ductâ per medium paginae linea perpendiculari, ut primæ columnæ historia morbi: alteri therapia possit inseri.

Molem non gravabunt, nec præscriptam turbabunt formam, sed argumentum illustrabunt potius egregiè G. W. Wedelii Tabulæ X. pathologicæ, pro serie affectuum in nostro compendio, debitis locis inferendæ & compingendæ. Quod vero spectat ipsum *ordinem & successionem affectuum*, quibus se invicem in compendio debeant excipere, is quidem est arbitarius, & adjunctus ad finem index, cuilibet, quocunque sit loco positus, statim inveniendò satisfaciet affectui. Puto tamen *affectus congeneres* sibi invicem jungi rectius, & à *febris exordium* aptissime sumi. Angusti vero temporis limites ab ulteriore me revocant disquisitione.

Quapropter paucis saltem adhuc *objecta chirurgia* attingam. Hæc sive fori sint mixti, medici sc. & chirurgici, sive stricte saltem chirurgici, ad externam modo tractationem & operationem respicientia, poterunt eadem methodo, quam hucusque laudavimus, exhauriri, si modo quæ operationem manualement spectant, distincte & separatim notentur, juxta egregium illud chirurgorum monitum, ut sciat operator & præparet quid ante operationem, quid sub ea, & quid post eam debite peractam sit observandum?

Jam ergo sine ulteriori mora unum alterumque *specimen* exhibebo, ad normam præmissarum regularum elaboratum, atque sic finem imponam operi, quem benignissimus & sapientissimus medicinæ creator divina coronet sua benedictione!

C

VOMI.

VOMITUS. Das Erbrechen.

DIFFERENTIA.

Aructu, singultu, nausea, materiali, sensibili potissimum excretionem.

Alimentorum.

Acidus.

Biliosus.

Pituitosus, viscidus.

Sebaceus.

Nigricans, cineritius, palearis.

Cruentus.

Stercoreus, passio iliaca.

Insolitorum.

Inanis, violentus, convulsivus.

Egula, aquosus, spumofus.

Fejunus; à pastu;

Periodicus.

Habitualis.

Idiopathicus.

Sympathicus, e. g. nephriticus.

Criticus. Symptomaticus.

Gravidarum.

Puerorum.

Phænomen. Anteced.

Æt: infant.

Temp. phlegm, choler. melanch.

Sexus femin.

Disp. evemeta,

Idiosyncrasia.

Graviditas.

Fœtor.

Refrigeratio epigastrii.

Pinguia, oleosa, tepida, assumpta.

Cibi plurimi, varii, invicem pugnantem, in vase ♀. cocti.

Vini abusus: cerevisia feculenta, nimis refrigerans.

Ira: mœstitia: nausea.

Motus nimius à pastu; in navi, rheda vertiginofus.

Purgantia, emetica, narcotica, fumus tabaci; Venena: ♀lia, ♂lia ♂lia non rite ppta.

Menses suppressi. Chlorosis.

Febres. Variola, morbilli, imminentes.

Ventriculi angustia; compressio, cœtatio, ab intus & extus.

Pylori obstructio.

Cartilago ensiformis depressa.

Venar. gastric. turgescencia varicosa.

Ileus.

Colica.

Dysenteria.

Hernia, oment. Intestin. maximè incarcerata.

Malum hypoch. hystericum.

Scorbutus.

Nephritis.

Vermes, alia heterogenea, ventriculi, intestinorum.

Tussis, diuturnior, ferina.

Cephalæa.

Ëtus, percussio, epigastrii, ventriculi.

Ictus, percussio, vulnus, capitis, oculorum, renum.

Fascinum.

Phænom. Constit. & Concomit.

<p><i>Nausea, ructus.</i> <i>Affluxus salivæ</i> <i>Anxietas, præcordior.</i> <i>compressio.</i> <i>Pallor faciei</i> <i>Tremor labii,</i> <i>Vertigo</i> <i>Frigus extremorum</i> <i>Sudor frigidus.</i> <i>Oris amarities, l. alius austerus,</i> <i>Æsus, acidus &c. sapor.</i> <i>Vertigo</i> <i>Cephalalgia</i> <i>Tinnitus aurium</i> <i>Faucium strangulatio</i> <i>Dyspnoea</i> <i>Ventriculi inflatio.</i> <i>Deliquia</i></p>	}	<p><i>Prodromi ordinario.</i></p>
--	---	-----------------------------------

Phænom. Conseq.

<p><i>Hernia</i> <i>Struma</i> <i>Surditas</i> <i>Gutta serena</i> <i>Ophthalmia</i> <i>Prolapsus oculi</i> <i>Hæmoptœ</i> <i>Vomitus cruentus</i> <i>Oesophagi crepatura</i> <i>Hæmodia ab acido reddito.</i> <i>Cachexia, atrophia, marasmus, à diuturno.</i></p>	}	<p><i>à violento & frequenti.</i></p>
---	---	---

Cum euphoria, criticus, bonus.

Serum extravasatum, l. ▽sum, tenue, insipidum, l. crassum, lixiviosum, ichorosum, purulentum.

Indicationes & indicata.

1. *Quà symptoma urgens, sistendum, adstringentibus, aromaticis, opiatibus, theriacalibus, intus & extus.*
2. *Materia peccans aliquando plus & citius emetico provocanda tempestive, vel*
3. *Revellenda purgante, clysmate stimulante.*
4. *Atonia, debilitas, corrigenda, roborantibus, tonicis, analepticis, in- & externis.*
5. *Strictura spasmodica relaxanda, nervinis, temperantibus, antispasmodicis, anodynis.*
6. *Acidum absorbendum, antacidis.*
7. *Bilis temperanda, nitrosis.*
8. *Inflammatiò resolvenda, diaphoreticis, alexipharmacis.*
9. *Acrimonia demulcenda, obvolvenda inviscantibus, mucilaginosi absorbentibus.*
10. *Viscidum incidendum, evacuandum, salinis nentris, aromaticis, purgantibus, diaphoreticis, diureticis.*
11. *Congestio & tendentia sanguinis ad ventriculum resolvenda, evacuanda, revellenda, nitrosis, tonicis, venesectione, frictionibus extremorum.*

12. *Vermibus, febribus, nephritidi &c. sua quaque remedia: morbis item vomitum excipientibus.*

13. *Dieta, regimen, vitatione nocentium, usu moderato, selecto cibi eupepti, conditi, potus aromatici, tonici leniter adstringentis. Collum sub vomitione liberum, non constrictum, abdomen vero fascia strictum, genua decussata, jacendo l. sedendo potius ac stando, sunt.*

Mater. indicat. & specifica.

<i>Mica panis tosta, aceto imbuta, calida.</i>	} extus ad epigastr.
<i>Catapl. è pane mellito, c. aromat. in vino coct.</i>	
<i>Empl. de crusta panis - - - tacamah. - - - è theriaca Andr.</i>	
<i>Argill. fornac. aceto impastata, calida.</i>	}
<i>Ol. nucist. expr. int. & externe</i>	
<i>Croc. ♂. aper. Stahl.</i>	
<i>Grana mastich. el.</i>	
<i>Cort. citr. aurant. masticati.</i>	
<i>Tunica int. ventric. urogalli, in gravid. vomit.</i>	

Vinum generosum, malvatic. cydon, Pil. adstr. Helvet.

Spec. diacret.

Aq. menth. plantag. cin. cyd. theriac. mastichin.

IR. ♂ cydon. - ♀ catech. - anod.

Balsamosacch. ex opobals. ver.

Diascord. El. diacin. reg.

Antidota, singulis venenis appropriata.

Si à cupro, ☉ is subinde datus. Wed.

Lac copiosum, in vomit. à veneno rodente, haustum.

Caut. Pract.

Forma medicamentor. maxime pilular. l. in Elect.

Pauca medicamenta simul, sed crebro.

Stomachica, tonica, mox ante, l. sub ipso pastu, e. g. vinum medicat. amarum, Elixir stomach.

Non omnis vomitus statim sistendus, e: g. in nephriticis, infantibus, gravidis, l. aliàs criticis,

HYDROPS die Wassersucht.

ASCITES IN SPECIE.

Definit.

Ascites est morbus conformationis, l. magnitudinis aucta, l. meatuum, à colluvie serosa, intra cavum abdominis, c. hujus equali & constante intumescencia, ac tensione & fluctuationis sensu.

DIFFERENTIA.

Leucophlegmatia.

Oedema.

Anasarca.

Ascites.

Tympanites.

Cysticus, s. saccatus.

Vesicularis, è plurimis hydatidibus.

Universalis, l. particularis.

Capitis, s. hydrocephalus.

Oculi.

Pectoris, pericardii, omenti.

Uteri, ovarii, tubæ, ligamenti latii & teretis.

Tunicarum mesenterii, peritonæi.

Testium, s. hydrocele.

Hydrops ad matulam,

s. diabetes.

- - - sacci lacry-

malis.

} *improprie dicti.*

Simplex, l. mixtus c. anasarc. tympanit.

Simultaneus, l. successivus.

Incipiens, l. confirmatus.

Phænom. anteced.

Ætas maxime virilis, senilis.

Temp. phlegmat. bilios.

Sexus sequior, ob menses, gravidit. & lochia.

Aër pluviosus, paludosus, frigidus.

Cibi crassi, dyspepti, crudi.

Potus nimius vini, spirituosorum: immo & aquosus copiosior, æstuante corpore frigidus.

Quies nimia, insolita.

Affectus animi graves, tristes.

Excretionum sanguinearum & serosarum, naturalium & artificialium suppressio.

Hæmorrhagia nimia.

Venesect. crebra, larga.

Purgationes vehementes & crebriores.

Cort. peruviani & ischæmor. adstring. abusus.

Febres diuturnæ, inpr. quartana.

Cachexia.

Icterus.

Podagra suppressa.

Affect. hypochondriac. scorbutus. Dysenteria, neglecta l. male tractata.

Phthisis.

Obstructio, scirrhus viscerum glandularum.

Venena. (larum. Ruptura lacteor. Lymphaticor. Ureterum.

Renis putredo.

Phænom. Constit. & Concomit.

Tumor abdominis usque ad præcordia, constans, non acuminatus.
 Successive major, distensivus, durus, resplendens, digito percussus repercutit tangentem in latere opposito.
 Umbilici protuberantia.
 Murmura, fluctuationes, ad latera moto abdomine.
 A pastu modico inflatio distensiva, angustia.
 Alvus varia, constipata, segnis, lubrica, fluxa. Sitis.
 Urina pauca, lixiviosa, aquea, c. sedimento crasso, limosa.
 Dolor ab initio in abdomine, post in iliis, lumbis.
 Dyspnoea, asthma, orthopnoea.
 Pulsus mollis, parvus, frequens.
 Tussis sicca.
 Expectoratio aliquando viscida, mucosa.
 Pallor faciei albidus, flavescens, viridescens, plumbeus.
 Oris fœtor ☉so-amarus.
 Vigilia.
 Lassitudo ulcerosa.
 Hemorrhag. frequens, constanter alterutrius narium.
 Decubitus difficillimus.
 Frigus extremorum.
 Partium superiorum atrophia.
 Pedum oedema, successive adscendens ad genitalia, lumbos, dorsum.

Penis tortuosa, pellucida inflatio serosa, stupenda.
 Pedis, scroti, erysipelas, intertrigo, exulceratio, macula livida.
 Umbilici crepatura serum affatim eructans.
 Febris hæctica, lenta, vesperi exacerbata, inflammatoria.
 Convulsiones, epilepsia.

Phænom. Conseq.

Morbus chronicus, tedious, molestus.
 Confirmatus incurabilis.
 Asthmate, orthopnoea, phthisi prægressis, difficillimus, incurabilis.
 In juvenibus & ex febre, curabilior.
 Facile & ordinario recidivat.
 Gangrena sæpe supervenit.
 Plorations & fluxiones serosa cutis, s. spontanea s.
 Artificiales raro tollunt morbum.
 Seri nimia simultanea excretio, noxia, lethalis ut plurimum.
 Paracentesis mortem accelerat placidam ordinario.
 Diarrhœa sub initum bona, ad finem mala.
 Diuresis restituta, auctior, constans, sacra anchora.
 Macula rubra, livida, mortis prænuntia.
 Anasarca, Cysticus hydrops, facilius curantur ascite.

Indicationes.

Evacuare, divertere serum.
 Obstructiones reserare.

Lymphama

Lympham laudabilem restituere.
Viscera debilia roborare.
Inflammationi, gangraena, putredini resistere.
Vires restaurare.

Fons chirurg.

Venesect. tempeſtiva, in ſuppreſſione conſuetarum excretionum ſanguinearum.

Veficatoria }
Scarificationes. } *caute, raro.*
Paracentefis. }

Enemata ſtimulantia, purgantia.
Epithemata, emplaſtra, unguenta, reſolventia, tonica.
Suppedanea acria, hydragoga.
Faſciationes pedum, abdominis, ab initio.

Fons pharmaceut.

Balnea, therma in principio, & prophylactice magis.
Emetica, cautiſſime, & rariſſime.
Laxantia, purgantia, fortiora quoque.
Diuretica.
Diaphoretica.
Aperitiva.
Stomachica, tonica, amara.
Analeptica.

Fons Diæt.

Aër temperatus, conclave ſiccum, ſole ventilatum.
Vinum moſellan. campanienſe, rhenan. tenue, cydoniat. enulat. juniperin.
Alimenta medicamentofa, lupulus, aſparagus, pruna, fruct. cynosbat. cydon. radic. petroſel. Seleri, & bardan. maj. caules, charefol. naſturt. ſem. carvi &c.
Sudoris, urina, alvi excretio reducenda, ſervanda.
Animus ſerenandus, erigendus.
Motus corporis moderatus, frequens in principio, quâ poſſe.

Specifica.

Acidula egran. c. thermis in principio.
Gumm. gutt. in adultis gr. vj.
Rad. ebuli, inpr. ejus cortex.
♁. dulcis.
Succus bryon. 2. 3. cochlear. ſingulo mane.
Elaterium.
Cinis buſonis. ſolenander.
HB. gratiol. in pulvere Helwich. in E. N. C. Dec 3. ann. 5. obſ. 67.
♂lia.
Oxymel ſquilliticum c. gumm. ammon.
Lixivium è ciner. ſarmentor. Junip.
Oliban. in decoct.
Tartar. ⊕, ⊖ polychr.
Nitr. cryſtallin.

Ess. succin. tartarifat.
Balsam. Hoffm. Gmelin.
Elix. aperit. Cl.
Cruciata med.
Rad. hirundinar.
Ol. l. heracl. extus. Ruland.
Baln. ▽ chalybeat. Id.

Cautel. pract.

Sublata aqua, non tollitur ideo ascites, sed brevi denuo colligitur illa.
Paracentesis tamen, ceteris paribus, repeti potest pluries.
Purgantibus alternatim aperitiva & tonica balsamica interponantur.
Alterantibus, anticachecticis cura inchoatur melius, quam evacuantibus, disponendo prius humores, coagula, & vias adaptando.

Si febris acuta adsit, hac primario oppugnatur, non neglectis tamen anticachecticis: secus si lenta febr. jungatur.

Salium lixivorum copia diuresin juvat, sed anorexiam, sitim, tussim auget sepe.

Ferina tussis, vigilia, indicant opiata, contraindicat inopia spirituum & dyspnoea.

Hydropem & graviditatem probe distinguas.

Fortia purgantia pra aliis, ferunt hydropici.

AUCTORES.

Lister. Exercit. med. de Hydrope.

Conring. Disp. de Ascite.

Sydenhami liber de Hydrope.

Carol. Piso, de serosa colluvie.

Hist. morborum Vratislaviens.

